

NEPALSKI PRAZNIKI, LEGENDE, TABUJI

INDRAJATRA

Indrajatra je praznik, posvečen staremu arijskemu bogu deževja Indri. Njegov praznik pomeni konec monsunskega deževja in začetek najlepšega časa leta v Nepal.

Praznovanje Indrajatra traja ves teden in se razvija po prastarem redu. Prebivalci Katmanduja ga slavijo z vsem sijajem ob vrsti slovesnosti. Po mestu vozijo vozove bogov: Kumari Devi, Ganeša in Bairava, prireajo obredne ples, razstavljajo svete slike, prižigajo sveče v spomin umrlih sorodnikov.

Praznik Indrajatra v prevodu pomeni kaznovanje Indre. Bog Indra je bil namreč v davnih dneh ujetnik v svetu smrtnikov. To se je zgodilo tedaj, ko je bil svet razdeljen na tri dele: na nebo - kraljestvo bogov, Zemljo - prebivališče smrtnikov in podzemlje - svet mrtvih. Bog Indra je vladal nebu.

Nekoč je Indrova mati gledala z neba Zemljo. Opazovala je čaščenje boga Ganeša. Zaželela si je zlahten cvet palije. Njen sin Indra te redke cvetice ni mogel najti na nebu, zato je odšel na Zemljo, da bi jo ukradel Zemljanom in ustregel svoji materi.

Zgodilo se je, da so Zemljani zasačili Indro ravno tedaj, ko je kradel palijo. Ujeli so ga in ga za kazen kot tatu izpostavili zasramovanju.

Ko je Indrova mati zvedela, da je njen sin ujetnik Zemljanov, ga je vsa obupana poskušala rešiti.

Vedela je, da Zemljani nujno potrebujejo roso in meglo, da bi riž in žito dobila mleček v zrno. Odšla je na Zemljo in se začela pogajati z Zemljani. Obljubila jim je meglo in roso v zamejno za sinovo svobodo.

Zemljani so ji sina vrnili in tudi Indrova mati je

držala besedo. Riž in žito od tedaj dalje vsako leto dobita mleček v mladih zrnih v jesenskih dneh, ko padeta na Zemljo rosa in megla. To je darilo Indrove matere Zemljanom.

Ko je rešila sina, ga je mati želela karseda hitro odpeljati v nebo. Ko pa so ljudje videli, da se Indra in njegova mati odpravljata v nebo, so mnogi hoteli oditi z njima, da bi obiskali svoje umrle sorodnike. Množica ljudi je v dolgi vrsti sledila bogovoma proti nebu. Držali so se oblačila Indrove matere in se v dolgi vrsti zvrstili za njo. Drug drugega so držali za roko. Da pa ne bi zgrešili poti nazaj na Zemljo, so vso pot trosili na Zemljo sedem vrst različnih semen.

Indrova mati je najprej odšla s sinom k jezeru Indra Daha in se tam okopala, nato pa sta s sinom nadaljevala pot proti nebu. Smrtniki pa, ki so viseli na oblačilih Indrove matere, niso vzdržali naporne poti. Njihova vrsta se je pretrgala in pot proti nebu se je zanje končala.

Medtem so ljudje na Zemlji začeli prižigati oljne svetilke na dolgih bambusovih palicah. Zatikali so jih za slemena svojih hiš, da bi izgubljeni našli pot domov.

Na praznik Indrajatra Nepalci še danes prižigajo luči.

V spomin na ta dogodek še danes Nepalci na praznik Indrajatra hodijo po Katmanduju v sprevodu, ki ga vodi mož z maskiranim obrazom, zavit v belo, plapolajočo obleko. Moža imenujejo Dahin in običajno izvira iz kmečkega stanu. Množica vernikov, ki sledi Dahinu, trosi po tleh semena. Zvečer tega dne prižigajo lojenice na dolgih bambusovih drogovih. Držijo jih visoko nad glavo in hodijo po mestu v sprevodu luči, ki se imenuje Bam mata.

Udeleženci praznovanja se včasih odpravijo tudi k jezeru z imenom Indra Daha. V tem jezeru se je Indrova mati okopala, preden se je dvignila v nebo.

Hrib, na katerem leži jezero, je kakih 10 kilo-

metrov oddaljen od slavnega templja Švajambu.

Vse dogajanje na dan praznika Indrajatra ponazarja davne dogodke iz časov Indrovega ujetništva na Zemlji. Dahin predstavlja Indrovo mater. Množica, ki mu sledi, predstavlja tiste davne prednike, ki so poskušali doseči nebo, tako da so se oprijeli oblačila Indrove matere.

Pred leti je Dahin, ki mu je sledila množica vernikov, obiskal jezero Indra Daha, kjer se je Indrova mati okopala. Danes hodi Dahin najpogosteje le po ulicah Katmanduja.

Na praznik Indrajatre vozijo po mestu Katmanduju slavnostni voz z živo boginjo Kumari. Nepalski kralj dobi tega dne njen blagoslov, vtisne mu rdeč znak tika na čelo in v zahvalo dobi zlatnik.

Živa boginja Kumari se niti ne rodi, niti ne umre kot boginja. Izberejo jo izmed deklic, rojenih v kasti nevarskih zlatarjev. Kakih deset petletnih kandidatki zaprejo v temno sobo, kjer so strašne maske in sveže zaklane bivolje glave. Deklica, ki je najpogumnejša ali najmanj prestrašena, postane živa boginja. Preseli se v posebno hišo, ki nosi ime Kumari Devi in njeno življenje odslej teče za bogato izrezljanimi okni poslopja, ki ga čuvata dva kamnita leva.

Najpomembnejše je, da živa boginja, ki predstavlja utelešenje krvoločne boginje Kali, nikdar ne pride v stik s krvjo. To je bil tudi pogoj, da so jo izbrali. Nikdar ni smela biti ranjena ali kakorkoli poškodovana.

Kakih petkrat na leto sme Kumari Devi iz hiše. Tedaj jo v slavnostnem vozu vozijo po prestolnici in slavijo kot boginjo. Ko pa Kumari Devi iz deklice zraste v dekle, je konec njene vloge boginje. Njeni verniki izberejo drugo, mlajšo, ona pa mora najti moža, ki bo dovolj pogumen, da ne bo verjel starim veram, ki mu branijo poroko z bivšo boginjo.

Dogodek ob prazniku Indrajatra je tudi odkrivanje slike Belega Bairaba, ki stoji za Črnim Bairabom na trgu Durbar v Katmanduju. Tri dni v času praznika je ta slika odkrita, ves ostali čas leta je zakrita.

Črni Bairab (Kailla Bairab), ogromna kamnita podoba strašnega Bairaba, zle podobe boga Šive, je bil v prejšnjih časih »detektor laži«. Osumljeni zločinci so se morali dotakniti nog kamnitega Črnega Bairaba in priseči, da zločina, za katerega jih bremenijo, niso izvršili. Osumljenci so na tak način povedali resnico, saj so verjeli, da bi jim njihova laž ob dotiku Črnega Bairaba prinesla smrt.

Skrita za lesenim ornamentom tempeljskega zidu za Črnim Bairabom je še strašnejša podoba Belega Bairaba. Podoba je postavil kralj Rana Bahadur Šah leta 1794. Sliko odkrijejo le tri dni na leto med praznikom Indrajatra, a pogled nanjo je možen le skozi leseno mrežo. Praznik Indrajatre označujejo tudi številni na-

rodni plesi po glavnih katmandujskih trgih in proslava obletnice združitve Nepala. Na dan Indrajatre leta 1768 je kralj Pritvi Narajan Šah premagal kralja iz rodbine Malla, vkorakal v Katmandu in združil razdrobljeno deželo v kraljestvo Nepal. Nepalski jezik je postal uradni jezik v državi namesto prejšnje nevarščine.

Praznik Indrajatra traja štiri dni.

(Povzeto po knjigi Dušice Kunaver
Nepalski prazniki, legedne in tabuji)

Pomanjkljive specialke

Avto je postal naša vsakdanja dobrina. Vzpo- redno z njim in zaradi njega se je razvijala tudi infrastruktura. Z razvojem avtomobilizma se bo razvijala tudi v prihodnje. Na primer ceste in druge prometne poti so označene z vsem, kar potrebuje voznik, da čim varneje, najhitreje in po najbolj optimalni varianti pripelje do cilja. Enako so izdelane avto karte, s katerih je moč razbrati in na njih najti vse potrebne podatke, ki jih voznik potrebuje, ne da bi moral imeti s seboj še dodatne knjige, leksikone in ne vem kaj še vse.

Ali planinske karte - rečemo jim tudi specialke - nudijo vse, kar potrebuje planinec med hojo po planinskem svetu? Ne! Če vzamemo v roke katerokoli karto in poskušamo ugotoviti, kakšna je povprečna časovna razdalja med eno in drugo točko, tega ne bomo zasledili nikjer, niti pri najnovejših, kot so na primer Grintovci, ne. Nekaj sicer zelo dobrodošlihih podatkov je na drugi strani, kar pa je odločno premalo in tudi praktično ni. Hribolazci uporabljamo karte na terenu in vsako obračanje kart na drugo stran ali vihanje vogalov ali stranic je sila neprikladno. Uporabnik mora dobiti vse pomembne informacije na eni strani zemljevida.

Čas hoje (mišljeno je povprečje) od ene točke do druge ni nepomembna stvar, kot ni nepomembna stvar kilometrska razdalja med eno in drugo točko na avtokarti. Avtomobilisti imajo daljinske enote, planinci časovne. Zakaj torej ni na kartah vpisan čas hoje od enega kraja do drugega?

V novejših kartah je sicer že označeno, katere poti so zahtevne in katere zelo zahtevne. Menim, da je ta podatek, ki je še kako pomemben pri odločitvi o izbiri poti, premalo skrbno izdelan. Niso vsi planinci za zelo zahtevne poti, nekateri niti za zahtevne niso. Karta mora ta podatek natančno predstaviti, da se bo pohodnik ali ljubitelj gora lahko pravilno odločil glede na svoje psihofizične sposobnosti.

Planinska karta bi morala vsebovati vse to, kar planinec potrebuje med hojo po gorskem svetu. Katere koče so oskrbovane, kje je GRS, kje je telefon, v katerih kočah imajo ležišča itd. - z